

Dášenska hysterka

Recenze inscenace *Dášenska, čili život štěněte* Divadla Gong

Vojtěch Vávra

Dášenska, čili život štěněte Karla Čapka je dílo spadající do kategorie obtížně dramatizovatelných textů. Nejen pro nepatrnost děje (byť by bylo opovážlivé tvrdit, že *Dášenska* není v jistém slova smyslu dramatická nebo přinejmenším *napínavá*, dějový oblouk *narození - odchod z domova* je čitelný a lze v něm nalézt řadu situací s dramatickým potenciálem). *Dášenska* je vypočítaná poetická anekdota - jakýsi „well-made-tale“, který se (paradoxně) vzpouzí jevištní adaptaci už svou jazykovou elegancí - chytrý Čapkův jazyk se především dobře čte. Tvoří jednolitý, obtížně dělitelný poetický tvar, jemuž nesluší úpravy, škrty, převádění částí do jiných kontextů či aktualizace (především jazyková, tj. do současného hovorového jazyka či dokonce slangu). *Dášenska* však může skvěle fungovat jako námět pro inscenaci, která necituje originál zcela doslovně - důkazem je skvělá inscenace Jiřího Jelínka a Anežky Kubátové *Dášenska aneb Psi kusy - Haf!*, (prem. únor 2013 v Divadle Husa na provázku). Jelínek jako Karlík (Čapek) a Kubátová jako Olinka (Scheinpflugová) - manželská dvojice, která si pořídila štěně. Pro toto Čapkovo dílo jde o ideální adaptační klíč (obzvláště v kombinaci s Jelínkovou obrazotvorností). Vzhledem k důsledné Ich formě předlohy by zcela jistě šlo uvést i jakési monodrama - monolog k Dášence. Taková inscenace by však zřejmě byla vhodná spíše pro starší publikum, pro starší děti, ochotné a schopné vnímat i přes hodinu souvislého, poměrně sofistického textu.

Inszenace divadla Gong v režii Vandy Hutařové, *Dášenska, čili život štěněte*, si ponechává původní název předlohy, což předznamenává i zvolený přístup k originálu. Na první pohled jde o přístup pietní. Inszenaci otevírá reprodukováný mužský hlas - vypravěč cituje takřka neupravený Čapkův text, z domečku se vykutálí představitelka Dášeny. Inteligentně zvolená (z dramaturgického i hereckého hlediska) je druhá postava, průvodkyně dějem, Matka příroda v podání Venduly Svobodové. Jde o přirozenou autoritu, symbolickou entitu, jejíž funkce je v Dášenci příběhu zcela čitelná. Nemyslím, že jde o jediné „správné řešení“ - např. autorsky rozvést vztah Dášeny a její maminky by možná bylo podobně originální jako Jelínkovo rozložení Dášenci příběhu mezi Karla Čapka a Olgu Scheinpflugovou.

Interpretace mláděte, poněkud hyperaktivního samorostu, roztržité dospívající psi slečny však na několika místech inscenace vážne. Představitelka Dášeny Barbora Jánová má tendenci se pitvořit, ze samého „nadšení“ drmolit (polovina jejích replik nebyla srozumitelná), hystericky ječet, hystericky brečet, zbytečně křičet a zbytečně mávat končetinami, a tak se z věčně živého, trochu zlobivého, ale roztomilého diblíka Dášeny stává hysterická pubertáčka, přecitlivělý, věčně nespokojený, labilní a nesympatický usmrkanec. Nejproblematictější jsou momenty, kde se ztrácí Čapek (a to nepovažují přísně pietní přístup při dramatizaci za šťastný) a začíná autorský herecký „vklad“ - Barboře Jánové několikrát ujede věta typu „... a tak jsem tam úplně nejvíc běžela ...!“ Nejde o to, že se nemluví spisovnou češtinou, už vůbec ne o to, že nezní Čapkův jazyk. Ilustrovat Dášenci infantilitu jazykem nezletilých YouTuberek, někdy i důsledně provedeným (a patřičně nesrozumitelným) češtinem je ovšem dost mimo mísu. Kdyby se autoři dopustili radikálnější úpravy a kupříkladu záměrně předvedli Dášenu jako pubertální příslušnici internetové Generace Z, pak by snad byl přednes Jánové na místě (sám bych se však takové interpretaci „za dva rohy“ bránil).

Divadelně nejzajímavější jsou tak momenty, kde herečky nedeklamují, ale vedou loutky. Jde o lehce proškrtané pohádky pro Dášenu, které tvoří druhou část předlohy. Papírové siluety vedené zdola, prosvícené plátno a podařená zvuková stopa (tj. hudba,

ostatní zvukové efekty jsou přísně popisné a mluvené slovo je poněkud monotónní) jsou působivé a (konečně) nápadité prostředky, ale zároveň z celku vybočují. Paradoxně právě v těchto momentech ztrácí tříleté dítě (dolní věková hranice inscenace) pozornost. Scény jsou zajímavé, ale opakují se třikrát, formálně zcela nezměněny. Smysl zde nese do značné míry slovo (totiž originální Čapkovo vyprávění), které je v této podobě a míře stravitelné spíše pro děti vyššího věku (na navštíveném představení seděly v předních řadách cca pětileté děti, které neměly s těmito momenty problém; v řadách za nimi seděly děti nejvýše tříleté, a jakmile se zešeřilo a vynořily se loutky, otočily se na své rodiče a začaly si s nimi povídat a zlobit).

Výsledný tvar působí rozpačitě a zbytečně. Tempo je nevyvážené, samotné dvě herečky mnohdy nestíhají převleky, a tak dochází k prostojům. Není jasné, proč si tvůrci vybrali toto dílo, pokud je neinspirovalo k originální interpretaci. *Dášenska* z Gongu zapadá do řady průměrných dětských inscenací bez zapamatovatelné poetiky a emocionální síly. Je jen jakousi triviální příručkou dětství, ovšem interpretovanou nezáživně a zdlouhavě.